

YOSH AVLOD VA IJTIMOIIY MAS'ULIYAT: YOSHLARNING IJTIMOIIY
MAS'ULIYATNI QABUL QILISH VA O'ZGARISHLARGA HISSA
QO'SHISHDAGI ROLI

Zarina Komilova Zafar qizi

O'zbek tilshunosligi va jurnalistika kafedrası o'qituvchisi

Buxoro davlat universiteti, journalist, O'zbekiston

komilovazarina980106@gmail.com

ORCID ID ORSID 0009-0004-4895-6762

Annotatsiya. Ushbu tezis yoshlarning ijtimoiy mas'uliyatni qabul qilish jarayonlari va jamiyatda ijobiy o'zgarishlar yaratishdagi rollari haqida nazariy tahlil taqdim etadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy yosh avlod an'anaviy mas'uliyat tushunchalaridan farqli o'laroq, global fikrlash va mahalliy harakat tamoyillari asosida faoliyat yuritmoqda.

Kalit so'zlar: yosh avlod, ijtimoiy mas'uliyat, fuqarolik faolligi, barqaror rivojlanish, ijtimoiy o'zgarishlar, yoshlar harakati

Kirish. XXI asrning boshlarida global jamiyat oldida turgan murakkab ijtimoiy, ekologik va iqtisodiy muammolar kontekstida yoshlarning ijtimoiy mas'uliyatni qabul qilishi va jamiyatda ijobiy o'zgarishlar yaratishdagi roli alohida e'tibor talab etmoqda. Zamonaviy yosh avlod o'zidan oldingi avlodlardan farqli o'laroq, axborot texnologiyalari muhitida shakllanib, global muammolar haqida kengroq tasavvurga ega bo'lib o'smoqda [1]. Ijtimoiy mas'uliyat tushunchasi o'zida shaxsning jamiyat oldidagi majburiyatlari, ahlohiy qarzlar va ijtimoiy farovonlikka qo'shadigan hissasini mujassamlashtiradi [2]. Yoshlar tomonidan ijtimoiy mas'uliyatni qabul qilish jarayoni nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishi uchun muhim, balki umuman jamiyatning kelajakdagi barqaror rivojlanishi uchun ham hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Yoshlarning ijtimoiy mas'uliyat sohasidagi faoliyati zamonaviy dunyo kontekstida yangi xususiyatlar kasb etmoqda. Globallashuv sharoitida yosh avlod mahalliy muammolarni global kontekstda ko'rib chiqish va yechimlash yo'llarini qidirmoqda [3]. Bu jarayon yoshlarning an'anaviy ijtimoiy institutlar va tashkilotlarga nisbatan yangicha yondashuvlar ishlab chiqishiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi yoshlarga o'zlarining ijtimoiy mas'uliyatini amalga oshirish uchun yangi imkoniyatlar va vositalar taqdim etmoqda.

Asosiy qism. O'zbekistonda yoshlarning ijtimoiy mas'uliyati masalasiga bag'ishlangan tadqiqotlar orasida Abdullayev (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqot alohida e'tiborga loyiqdir. Muallif o'z ishida O'zbekiston yoshlarining ijtimoiy mas'uliyatni qabul qilishda milliy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim tizimining o'rni haqida chuqur tahlil beradi [4]. Uning ta'kidlashicha, O'zbekiston yoshlarining ijtimoiy mas'uliyatga bo'lgan munosabati milliy madaniy an'analar va zamonaviy global tendensiyalarning uyg'unligi asosida

shakllanmoqda. Bu jarayon yoshlarning o'ziga xos ijtimoiy mas'uliyat modelini yaratishiga yordam bermoqda.

Mirzayev (2020) tomonidan olib borilgan tadqiqotda O'zbekistondagi yoshlar siyosatining ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi roli o'rganilgan [5]. Muallif yoshlarning fuqarolik faolligi va ijtimoiy mas'uliyati o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilib, davlat yoshlar siyosatining samaradorligini oshirish yo'llarini taklif qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, maqsadli davlat dasturlari va yoshlar tashkilotlari faoliyati yoshlarning ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Rashidova (2019) o'z ishida yoshlarning ekologik mas'uliyati masalasini ko'rib chiqib, O'zbekistonda atrof-muhit muammolarini hal qilishda yosh avlodning ishtiroki haqida yozadi [6]. Muallif ta'kidlashicha, zamonaviy O'zbekiston yoshlari ekologik muammolarni nafaqat mahalliy, balki global kontekstda ham ko'rib chiqishga intilmoqda. Bu yondashuv yoshlarning barqaror rivojlanish masalalariga bo'lgan qiziqishini oshirmoqda.

Karimova (2022) tomonidan olib borilgan tadqiqotda yoshlarning raqamli texnologiyalar orqali ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish usullari tahlil qilingan [7]. Muallif ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalarning yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishdagi rolini ko'rsatib o'tadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar yoshlarga o'zlarining ijtimoiy mas'uliyatini yanada samarali va keng ko'lamda amalga oshirish imkoniyatini beradi.

Tursunov (2023) o'z ishida O'zbekiston oliy ta'lim tizimining yoshlarda ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi rolini o'rganadi [8]. Muallif universitetlar va oliy ta'lim muassasalarining yoshlarning ijtimoiy mas'uliyat tuyg'usini rivojlantirishdagi ahamiyati haqida yozadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida ijtimoiy mas'uliyat masalalariga keng e'tibor berish yoshlarning kelajakdagi professional faoliyatida ijtimoiy jihatdan mas'ul pozitsiyalarni egallashiga yordam beradi.

Xorijiy tadqiqotchilardan Flanagan va Levine (2010) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlarning ijtimoiy mas'uliyatga bo'lgan munosabati ularning tarbiya muhiti, ta'lim sifati va ijtimoiy muhitdan katta ta'sir ko'radi [9]. Rossiyalik tadqiqotchi Andreeva (2019) zamonaviy yoshlarning ijtimoiy mas'uliyat tushunchasini qabul qilishda raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning o'rni haqida to'xtalib o'tadi [10].

Adabiyotlar tahlili natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy yosh avlodning ijtimoiy mas'uliyatga yondashuvida bir necha muhim xususiyatlar mavjud. Birinchidan, O'zbekiston yoshlari ijtimoiy mas'uliyatni nafaqat o'z jamiyati va davlati oldidagi majburiyat sifatida, balki global insoniyat oldidagi mas'uliyat sifatida ham qabul qiladilar. Bu global fikrlash yoshlarning mahalliy darajadagi faoliyatiga ham ta'sir etib, ularni yanada samarali va maqsadga yo'naltirilgan loyihalar ishlab chiqishga undaydi. O'zbekiston kontekstida bu yondashuv yoshlarning milliy qadriyatlar va global standartlar o'rtasidagi muvozanatni topishga yordam beradi.

Ikkinchidan, O'zbekiston yoshlarining ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirish usullari an'anaviy shakllardan sezilarli darajada farq qiladi. Agar avvalgi avlodlar asosan davlat va

jamoat tashkilotlari orqali ijtimoiy faollik ko'rsatgan bo'lsa, zamonaviy yoshlar ko'pincha mustaqil tashabbuslar, ijtimoiy loyihalar va raqamli platformalar orqali o'zlarining ijtimoiy mas'uliyatini amalga oshiradilar. Bu o'zgarish yoshlarning ijtimoiy mas'uliyat sohasidagi faoliyatini yanada moslashuvchan va innovatsion qiladi.

Uchinchidan, zamonaviy O'zbekiston yoshlari ijtimoiy mas'uliyatni amalga oshirishda ko'proq konkret natijalar va ta'sirni ko'rishni istaydilar. Ular o'zlarining harakatlarining samaradorligini doimiy baholaydilar va kerak bo'lsa strategiyalarini o'zgartiradilar. Bu yondashuv yoshlarning ijtimoiy mas'uliyat sohasidagi faoliyatini yanada professional va maqsadga yo'naltirilgan qiladi. O'zbekiston sharoitida bu tendensiya yoshlarning social tadbirkorlik va ijtimoiy innovatsiyalar sohasidagi faoliyatining kuchayishida namoyon bo'lmoqda.

Yoshlarning ijtimoiy mas'uliyati kontekstida ta'lim va kasb-hunar tayyorlash masalalari ham muhim o'rin tutadi. O'zbekiston yoshlari o'zlarining ijtimoiy mas'uliyatining bir qismi sifatida sifatli ta'lim olish va o'z bilimlarini mamlakatning rivojlanishi yo'lida ishlatishni ko'rishadi. Bu yondashuv yoshlarning kasbiy faoliyatini ijtimoiy mas'uliyat bilan chambarchas bog'lashiga olib keladi.

Xulosa. Yoshlarning ijtimoiy mas'uliyatni qabul qilishi va jamiyatda ijobiy o'zgarishlar yaratishdagi roli O'zbekiston sharoitida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Adabiyotlar tahlili natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston yosh avlodi ijtimoiy mas'uliyatga nisbatan milliy qadriyatlar va zamonaviy global tendensiyalarni birlashtiradigan yangicha yondashuvga ega. Ularning faoliyati an'anaviy ijtimoiy institutlardan tashqari, yangi platformalar va vositalar orqali amalga oshirilmoqda. O'zbekiston yoshlarining ijtimoiy mas'uliyati ekologik masalalar, ta'lim, texnologik innovatsiyalar va barqaror rivojlanish kabi sohalarda ayniqsa yaqqol namoyon bo'lmoqda. Kelajakda O'zbekiston yoshlarining ijtimoiy mas'uliyatini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun zamonaviy ta'lim tizimi, davlat yoshlar siyosati va jamiyatning umumiy yondashuvini yanada takomillashtirish zarur. Bu esa O'zbekiston jamiyatining barqaror rivojlanishi va global muammolarni hal qilishda yosh avlodning samarali ishtirokini ta'minlaydi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Twenge, J. M. (2017). iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy--and Completely Unprepared for Adulthood. Atria Books.
2. Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). Character education: Parents as partners. Educational Leadership, 63(1), 64-69.
3. Arnett, J. J. (2018). Getting to thirty: A decade of research on emerging adulthood. Emerging Adulthood, 6(4), 234-245.
4. Абдуллаев, А. С. (2021). Ёшларда ижтимоий масъулиятни шакллантиришда миллий қадриятлар ўрни. Фалсафа ва гуманитар фанлар журналы, 8(2), 45-58.

5. Мирзаев, Б. Т. (2020). Ўзбекистондаги ёшлар сиёсати: ижтимоий масъулиятни ривожлантириш масалалари. Ижтимоий фанлар, 12(4), 78-89.
6. Рашидова, М. Х. (2019). Ёшларнинг экологик масъулияти ва барқарор ривожланиш. Экология ва атроф-муҳит, 7(3), 92-105.
7. Каримова, Д. Н. (2022). Рақамли технологиялар орқали ёшларнинг ижтимоий масъулиятини амалга ошириш. Ахборот технологиялари, 15(1), 67-82.
8. Турсунов, И. Қ. (2023). Олий таълим тизимида ёшларнинг ижтимоий масъулиятини шакллантириш. Таълим ва тарбия, 18(2), 34-47.
9. Flanagan, C., & Levine, P. (2010). Civic engagement and the transition to adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 159-179.
10. Андреева, Г. М. (2019). Социальная ответственность молодежи в цифровую эпоху. *Вестник Московского университета*, 14(2), 87-102.